
REVIEW OF ARMENIAN STUDIES DERGİSİNİN 46'NCİ SAYISI YAYINLANDI

08.12.2022

Review of Armenian Studies dergisinin yeni yayınlanan 46ncı sayısında 3 makale ve 3 kitap incelemesi yer almaktadır.

E. Büyükelçi Alev Kılıç tarafından kaleme alınan **Facts and Comments** (Olaylar ve Yorumlar) başlıklı 46ncı sayının birinci makalesinde, 2020 yılında meydana gelen 44 gün savaşı sonrası Azerbaycan ile Ermenistan arasında başlayan barış anlaşması süreci, Ermenistandaki iç gelişmeler, dış dinamikler ve Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin Haziran-Kasım 2022 tarihleri arasında gösterdiği gelişmeler ele alınmaktadır. Savaşın sona ermesinin ve Moskovada Rusyanın katılımıyla Azerbaycan ve Ermenistan taraflarınca imzalanan ateşkes anlaşmasının üzerinden iki yıl geçmesine rağmen barış anlaşmasının imzalanamamıştır. Bu aksaklığı Ermenistanın oyalama taktiklerine başvurarak bölgede farklı çıkarları bulunan üçüncü tarafları kullanıp mağlubiyet sonrası kayıplarını en aza indirme ve birtakım kazanımlar elde etme gayretleriyle açıklamak mümkündür. Diasporada militan-radikal bir kesim, içeride de Taşnaksutyun-EDF güdümüne girmiş sayıca az ancak militan bir muhalefet, hükümetin barış girişimlerine aktif olarak karşı koymaktadır. Bu durum yönetimi rahatsız etse de uygun bir bahane de yaratıyor gibi de görünmektedir. Barış anlaşmasının önündeki en ciddi engel sınırların tespitidir. Zira bu Karabağın Azerbaycan sınırları içinde olduğunun resmen tanınmasını sağlayacaktır. Bunu perdelemek üzere yapay bir engel olarak Zangezur koridoru konusu ön plana çıkarılmaktadır. Dış ilişkilerde Rusyanın hisşmını çekmeden Batıya yanaşma çabaları, yeniden gündeme gelen çok vektörlü dış politika anlayışıyla uygulanmaktadır. ABD ve Fransa, daha tarafsız ve apolitik görünüm veren ABnin de desteğiyle Ermenileri bu yönde cesaretlendirmekte, hatta tahrik etmektedir. Türkiye ile ilişkiler normalleşme süreci kapsamında adım adım da olsa ilerlemektedir. Ancak Ermenistanın Türk ve Türkiye karşıtı yaklaşımları bu süreçten hiçbir şekilde etkilenmemiş görünmektedir.

Doç. Dr. Murat Köylü, **Sultan Abdülhamit IIs Alleged Role in the 1909 Adana Events** (Sultan II. Abdülhamit'in 1909 Adana Olaylarında İddia Edilen Rolü) başlıklı makalesinde çok sayıda Osmanlı Müslümanı ve Ermenisinin hayatına mal olan, oldukça tartışmalı 1909 Adana Olaylarını çevreleyen koşulları ve bu olayları Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit'in düzenlediği iddialarını incelemektedir. Makalede böyle bir inceleme yapılabilmesi için II. Abdülhamit'in karakteri ve faaliyetleri, Ermeni millî hareketinin oluşumu, Adana'nın Ermeni millî davası için önemi, Adana olaylarının alevlenmesine yol açan olaylar zinciri, inceleme konusu olayların detayları ve bu olaylarla ilgili yerli ve yabancı haberler anlatılmaktadır. Köylü; 1909 Adana Olaylarıyla ilgili mevcut kanıtlara ve II. Abdülhamit'in nasıl bir insan olduğuna dair kayıtlara dayanarak olayların tek sorumluluğunun II. Abdülhamit'e yüklenmesinin mümkün olmadığını savunmaktadır, zira yazar söz konusu olayların çeşitli etkenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıktığını belirtmektedir. Köylü, Ermeni milliyetçilerinin ve Batı medyasının yine de söylentilere ve abartılı anlatımlara dayanarak II.

Abdülhamit'i suçladığını, bunun ise II. Abdülhamitin Batı dünyasındaki yersiz kötü namının oluşmasına katkı sağladığını eklemektedir.

Dr. Günel Musayeva, **Socio-Political Struggle Concerning the Russian Language in Armenia** (Ermenistan'da Rus Dili Hakkındaki Sosyo-Politik Mücadele) başlıklı makalesinde Sovyet-sonrası dönemde Ermenistanda Rus dilinin kullanımına ilişkin devlet politikalarını değerlendirmektedir. Yazar, Ermenistan'ın demokratik değerlere bağlılık konusundaki resmi söylemi ile Ermenistan'ın kamusal ve özel alanlarında Rusça kullanımına yönelik sert kısıtlamaları arasında bariz bir zıtlık olduğunu altını çizmektedir. Rusçanın Ermenistan gibi ezici çoğunluğu tek bir etnik gruptan oluşan bir devlet için gerçek bir tehdit oluşturmadığını belirten yazar, Ermeni siyasi elitinin yine de Rusçayı Ermenistan'ın ulusal kimlik inşası hedefine bir tehdit olarak gördüğünü gözlemlemektedir. Ermenistan'ın, Sovyet sonrası dünyada geleneksel olarak Rus dilinin koruyucusu ve destekleyicisi olarak davranan müttefiki Rusya'dan sert bir tepki almaktan da başarıyla kaçındığı belirtilmektedir. Musayeva; Ermenistanın Rusça dilinin kullanımına yönelik devlet politikalarının sistematik bir ötekileştirme anlamına geldiğini, bu ötekileştirmenin hem Ermenistan'da yaşayan Rus azınlığın haklarını ihlal ettiğini, hem de Ermenileri Sovyet-sonrası coğrafyasının eğitim ve iş hayatında faydalı olacak Rusçayı düzgün bir şekilde öğrenmekten mahrum ettiğini savunmaktadır.

46ncı sayıdaki üç kitap incelemesi şunlardır:

F. Jale Gül Çoruk tarafından hazırlanan birinci inceleme **Adam and Eve in the Armenian Tradition, Fifth Through Seventeenth Centuries** (Ermeni Geleneğinde Âdem İle Havva, Beşinci Yüzyıldan On Yedinci Yüzyıla) başlıklı kitap üzerinedir. Kitap ağırlıklı olarak ilahiyat konularıyla ilgilidir. Ancak söz konusu eser, Ermeni kültürünün tarihsel ilerleyişini ve Ermenilerin dini inançlarının şekillendirdiği ahlak anlayışını ortaya koyduğu için Ermeni araştırmaları üzerine çalışma yürütenler için önemli bir niteliğe sahiptir. Kitap ayrıca eski dönemlerdeki çok Ermeni yazar hakkında faydalı bir biyografi bölümü içermektedir.

İlknur Dışlıoğlu tarafından hazırlanan ikinci inceleme **A Letter from Japan - Strategically Mum: The Silence of Armenians** (Japonyadan Bir Mektup - Stratejik Suskunluk: Ermenilerin Sessizliği) başlıklı kitap üzerinedir. Kitap; Japonyada yaşayan ve çalışan bir Ermeni asıllı Amerikalı olan Iver Torikianın mektuplarının ilgi çekici bir derlemesidir. Torikian; Türkiyeden ABD ve Japonyaya uzanan ailesi ve yaşamını anlatmakta ve Türk-Ermeni ilişkilerinin mevcut durumu hakkındaki yığınlığını dile getirmektedir. Torikian hem kendi halkının hem de Batı dünyasının tartışmalı tarihi olaylar konusunda sadece Ermenilerin ıstıraplarına odaklandığını ve bunun Türk tarafının aleyhine bir durum yarattığını savunmaktadır. Torikiana göre bu tür konularda eser yayınlamış pek çok Ermeni yazar ya olguları çarpıtmakta ya da kendi anlatılarının lehine olacak şekilde ilgili olguları okuyuculardan saklamaktadır.

Şevval Beste Gökçelik tarafından hazırlanan üçüncü ve sonuncu inceleme **Maraşta Ermeniler Ve Zeytun İsyanları** başlıklı Türkçe olarak yayınlanmış kitap üzerinedir. Kitap, özel olarak Zeytun ve genel olarak Maraşta odaklanarak Osmanlı toplumu ve Türkler ile Ermenilerin topluluklar arası ilişkileri hakkında detaylı bir anlatım sunmaktadır. Kitapta Zeytunun konumunun ve çeşitli özelliklerinin onu Ermeni isyanlarının sıklıkla gerçekleşmesi için uygun bir yer haline getirdiği savunulmaktadır. Ayrıca Batılı-Hristiyan misyonerlerin ve Ermeni devrimci komitelerinin kışkırtıcı faaliyetlerinin ve bunların sonucu olarak bölgede gerçekleşen Ermeni isyanlarının Türk-Ermeni ilişkilerindeki güven hissine ağır darbe vurduğu ve ilişkileri kopma noktasına sürüklediği eklenmektedir.

46ncı sayıya erişmek için lütfen tıklayınız: <https://avim.org.tr/tr/Dergi/Review-Of-Armenian-Studies/46>

Review of Armenian Studiesin internet sitesine erişmek için lütfen tıklayınız: <https://avim.org.tr/tr/Dergiler/Review-Of-Armenian-Studies>

Kaynak/Source: